

УДК 336.71
JEL Classification G18

Канцір Ірина

к.е.н., доцент кафедри економіки та менеджменту
Відокремлений структурний підрозділ «Інститут інноваційної освіти
Київського національного університету будівництва і архітектури»
м. Київ, Україна
E-mail: kanthir_02@ukr.net

СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА ТА ПЕРЕДУМОВИ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРА

Анотація

Вступ. У сучасних умовах фінансовий сектор виступає в якості складової національної економіки, яка забезпечує її стабільний розвиток шляхом координації фінансових потоків. Незважаючи на значні здобутки в аналізі особливостей функціонування фінансового сектора, дотепер не уніфіковано підходи до трактування сутності фінансового сектора та його позиції в теорії та практиці фінансів.

Мета. Метою статті є наукове обґрунтування сутності та пріоритетних напрямів функціонування фінансового сектора у коротко- та середньостроковій перспективі.

Методи. У процесі дослідження використовувались загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання: абстрактно-логічний (при розкритті сутності фінансового сектора, при узагальненні та формулюванні висновків); синтезу і системного аналізу (для обґрунтування сутнісних характеристик фінансового сектора та стратегії його розвитку); системного аналізу та теоретичного узагальнення (для удосконалення методики оцінки рівня та окреслення інституціональних передумов розвитку фінансового сектора національної економіки); логічного узагальнення (для обґрунтування підходів та пропозицій щодо підвищення ефективності функціонування фінансового сектора).

Результати. За результатами проведеного дослідження систематизовано домінуючі напрями дослідження сутності дефініції «фінансовий сектор». Окреслено шляхи та напрями перспективного розвитку імплементації заходів макропруденційного характеру у фінансовий сектор національної економіки.

Перспективи. Вбачається у формуванні стратегії розвитку фінансового сектора із імплементацією заходів регуляторного впливу, з метою забезпечення його стійкого розвитку.

Ключові слова: фінансовий сектор, економіка, фінансові корпорації, фінансова система, фінансові посередники.

Вступ. Питання сутності, стійкості та ефективності функціонування фінансового сектора набувають дедалі більшої актуальності. Існує нагальна потреба в комплексних дослідженнях щодо уніфікації підходів до трактування дефініції «фінансовий сектор», імплементації механізму його стабільного й ефективного розвитку, в контексті забезпечення національної економіки фінансовими ресурсами та їх ефективного використання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню особливостей функціонування фінансового сектора, як складової національної економіки, присвячені праці вітчизняних науковців, зокрема: проф. Коваленко В. В., проф. Коваленко Ю. М., проф. Міщенко В. І., проф. Міщенко С. В., проф. Науменкової С. В., проф. Школьник І. О. та ін. Незважаючи на значні здобутки в аналізі особливостей функціонування фінансового сектора, дотепер не узагальнено підходи до визначення сутності фінансового сектора та його значення в теорії та практиці фінансів.

Мета. Метою статті виступає наукове обґрунтування сутності та пріоритетних напрямів функціонування фінансового сектора у коротко- та середньостроковій перспективі.

Методологія дослідження. У процесі дослідження використовувались загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання: абстрактно-логічний (при розкритті сутності фінансового

сектора, при узагальненні та формулюванні висновків); синтезу і системного аналізу (для обґрунтування сутнісних характеристик фінансового сектора та стратегії його розвитку); системного аналізу та теоретичного узагальнення (для удосконалення методики оцінки рівня та окреслення інституціональних передумов розвитку фінансового сектора національної економіки); логічного узагальнення (для обґрунтування підходів та пропозицій щодо підвищення ефективності функціонування фінансового сектора). Інформаційну основу дослідження становлять праці вітчизняних зарубіжних науковців із питань фінансів, фінансових ринків, державного регулювання у галузі фінансів, законодавчі та нормативно-правові акти України та ін.

Результати. Фінансовий сектор – це частина економіки, яка включає в себе фінансові корпорації, квазікорпорації й некомерційні організації (що фінансуються й контролюються фінансовими корпораціями, квазікорпораціями), які головним чином займаються фінансовим посередництвом або допоміжними видами фінансової діяльності, пов'язаної з фінансовим посередництвом [1, с. 85].

У вузькому розумінні, фінансовий сектор означає сукупність різних фінансових інституцій, які беруть участь у створенні національного продукту.

Це та продуктивна частина фінансової системи, котра забезпечує мобілізацію і розміщення фінансових ресурсів, чим, власне, і робить свій внесок у виробництво національного продукту [2, с. 62].

Економіка держави в цілому складається із сукупності інституційних одиниць резидентів, які групуються в п'ять інституційних секторів відповідно до їх функцій, поведінки і цілей, при цьому кожна інституційна одиниця в цілому повинна бути віднесена тільки до одного з цих секторів:

1) сектор нефінансових корпорацій (інституційні одиниці, що зайняті виробництвом ринкових товарів і нефінансових послуг);

2) сектор фінансових корпорацій (інституційні одиниці, які надають фінансові послуги, включаючи послуги із фінансового посередництва);

3) сектор загального державного управління (інституційні одиниці, які, окрім виконання політичних функцій, регулювання економіки та перерозподілу доходу й багатства, надають послуги для індивідуального або колективного споживання, головним чином на неринковій основі);

4) сектор домашніх господарств (інституційні одиниці, що складаються з однієї особи або групи осіб, які забезпечують інші сектори економіки робочою силою та виступають суб'єктом кінцевого споживання продукту виробництва інших секторів);

5) сектор некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства (одиниці, які зайняті наданням неринкових послуг для домашніх господарств або суспільства, в цілому та чий ресурси формуються за рахунок добровільних внесків) [3].

Віднесення інституційних одиниць до певного сектору економіки обумовлюється трьома визначальними чинниками: 1) здійснення виробничої діяльності; 2) надання послуг у сфері державного управління або бюджетного регулювання; 3) надання фінансових послуг.

Отже, фінансовий сектор – це частина національної економіки, яка складається з фінансових корпорацій, метою діяльності яких виступає надання фінансових послуг (рис. 1).

Очевидно, що цариною діяльності фінансового сектора національної економіки виступає нагромадження капіталу.

Фінансовий сектор, як частина національної економіки, містить у своєму складі дев'ять підсекторів: 1) Національний банк України; 2) депозитні корпорації; 3) фонди грошового ринку (грошові фонди); 4) інвестиційні фонди негрошового ринку; 5) інші фінансові посередники, крім страхових корпорацій та пенсійних фондів; 6) допоміжні фінансові корпорації; 7) кептивні фінансові корпорації; 8) страхові корпорації; 9) пенсійні фонди (табл. 1).

Рис. 1. Узагальнена структура фінансового сектора національної економіки*
*Джерело: авторська розробка на основі [3]

Таблиця 1

Складові фінансового сектора національної економіки*

Найменування	Сутність
Національний банк України	орган державного управління, місією якого виступає забезпечення цінової та фінансової стабільності з метою сприяння сталому економічному розвитку
депозитні корпорації	юридичні особи, основним видом діяльності яких виступає фінансове посередництво та здійснення фінансово-розрахункових операцій
фонди грошового ринку (грошові фонди)	інституційні одиниці, які акумулюють кошти шляхом реалізації цінних паперів (акцій, паїв, сертифікатів) юридичним та фізичним особам.
інвестиційні фонди негрошового ринку	інституційні одиниці, які залучають кошти фізичних осіб та домогосподарств, що інвестуються, переважно у нерухомість або інші нефінансові активи
інші фінансові посередники	фінансові корпорації, які надають фінансові послуги від власного імені шляхом прийняття зобов'язань у формі, відмінній від грошової, депозитів або близьких аналогів депозитів, з метою придбання фінансових активів, беручи участь у фінансових операціях на ринку.
допоміжні фінансові корпорації	фінансові корпорації, які здійснюють операції з фінансовими активами і зобов'язаннями (без набуття права власності на предмет даної операції)
кептивні фінансові корпорації	інституційні одиниці, що надають фінансові послуги на відкритих фінансових ринках щодо частини власних активів або зобов'язань
страхові корпорації	корпорації, які надають послуги зі страхування життя, страхування від нещасних випадків, хвороби, пожеж або за будь-якими формами страхування іншим інституційним одиницям чи групам інституційних одиниць, а також послуги з перестрахування іншим страховим корпораціям
пенсійні фонди	юридичні особи-неприбуткові організації, метою діяльності яких виступає нагромадження пенсійних внесків на користь учасників пенсійного фонду з подальшим управлінням пенсійними активами, а також здійснення пенсійних виплат учасникам

*Джерело: розроблено автором на основі [3]

Фінансовий сектор, представлений системою фінансових інститутів посередницького характеру, виступає єднальною ланкою фінансового забезпечення між фінансовим ринком і реальним сектором економіки, стимулює ефективне функціонування фінансової системи, а все це в комплексі формує передумови для стійкого економічного зростання в країні.

Таким чином, основними структурними елементами фінансового сектора виступають фінансові посередники. Вони забезпечують систему опосередкованого фінансування, що полягає в залученні фінансових ресурсів з метою їх подальшого розміщення у фінансових активах [4, с. 34].

Фінансовий сектор представлений системою фінансових посередників у формі банків та небанківських фінансових установ у взаємодії з суб'єктами реального сектора економіки з приводу перерозподілу тимчасово вільних фінансових ресурсів, забезпечує потреби інституційних секторів економіки у формуванні державних фінансів, фінансів підприємств та фінансів домогосподарств. Фінансовий сектор виступає єднальною ланкою між фінансовою системою і реальним сектором економіки, забезпечує функціонування фінансового ринку країни, формує ресурсну базу розширеного відтворення народного господарства, створює сприятливий інвестиційний клімат і, як наслідок, стимулює економічне зростання країни [4, с. 36].

Фінансовий сектор, як складова національної економіки, постійно знаходиться під призмою ймовірних екзогенних та ендогенних шоків явищ. Темпи стабілізації та підвищення стійкості фінансового сектора знаходяться у прямій залежності від спроможності держави упередити та мінімізувати вплив зовнішніх ризиків.

З метою забезпечення стійкості національної економіки, підвищення конкурентоспроможності фінансового сектора на законодавчому рівні імплементовано Комплексну програму розвитку фінансового сектора України до 2020 року. Метою даного нормативно-правового акта є створення фінансової системи, що здатна забезпечувати сталий економічний розвиток за рахунок ефективного перерозподілу фінансових ресурсів в економіці на основі розбудови повноцінного ринкового конкурентоспроможного середовища згідно зі стандартами ЄС [7].

Реформування фінансового сектора відбуватиметься у три етапи:

I. Очищення фінансового сектора – кардинальне вирішення проблеми «баластів» минулого, виведення із ринку недобросовісних гравців, розкриття власників учасників фінансового сектора.

II. Перезавантаження фінансового сектора – забезпечення прозорості та рівноправності в ланцюжку «акціонер-менеджмент-клієнт», скасування усіх обумовлених кризою адміністративних обмежень, підвищення капіталізації учасників фінансового сектора, посилення захисту прав позичальників, кредиторів та інвесторів.

III. Створення передумов для довгострокового сталого розвитку фінансового сектора – забезпечення стійкості та надійності фінансового сектора в довгостроковій перспективі, наближення стандартів регулювання платоспроможності та ліквідності банків до рекомендацій Базельського комітету, запровадження накопичувального пенсійного забезпечення, стимулювання ринку страхових та інших фінансових послуг і розвитку інфраструктури та інструментів фінансового сектора, створення додаткових гарантій фінансової надійності на випадок економічної рецесії, підвищення надійності системно важливих банків, підвищення інституційної спроможності регуляторів [7].

Тенденції розвитку фінансового сектора економік країн світу дозволяють визначити його можливі риси, до яких через певний час прийде більшість держав:

- уніфікація фінансового сектора, тобто формування подібного набору фінансових корпорацій/квазікорпорацій, які забезпечують рух фінансових потоків між державою, нефінансовими корпораціями і домогосподарствами;

- формування інформаційної прозорості і подолання інформаційної асиметрії, що забезпечується єдиними методиками виміру;

- посилення конкуренції між окремими суб'єктами фінансового сектора, що приведе до необхідності комплексного надання фінансових послуг на кшталт фінансових супермаркетів;

- монополізація фінансових ринків, що полягатиме у концентрації фінансових операцій у окремих центрах;
- розширення кола користувачів послугами виробників цих послуг через електронні мережі та Інтернет;
- формування нової глобальної архітектури фінансового сектора через пошук нового консенсусу у міжнародній політиці [8, с. 444].

Формування нової фінансової архітектури як сукупності міжнародних стандартів і принципів функціонування фінансового сектора, а також засобів діагностики його ефективності посилює актуальність забезпечення необхідного рівня інтеграційних зв'язків вітчизняного фінансового сектора зі світовою фінансовою системою з метою підтримання фінансової стабільності.

Зважаючи на сучасний стан фінансового сектора, з метою забезпечення його стабільного та ефективного функціонування, на нашу думку, основну увагу необхідно сконцентрувати на таких економіко-правових заходах, як:

- розробка механізмів державного впливу на фінансову стабільність;
- комплексний аналіз та впровадження превентивних заходів щодо запобігання системним ризикам;
- забезпечення ефективного управління ліквідністю фінансової системи;
- модернізація та уніфікація фінансового законодавства в унісон чи на протигагу глобалізаційним викликам;
- дотримання (виконання) чинних законодавчих приписів усіма суб'єктами фінансових відносин [9, с. 155].

Імплементація заходів забезпечення стійкості фінансового сектора повинна провадитись на засадах сприяння економічному розвитку та зростанню й інтеграції України у глобальний фінансовий простір.

Висновки та перспективи. Аргументовано, що стратегічними пріоритетами функціонування фінансового сектора виступають: забезпечення його стійкого та динамічного розвитку; вдосконалення процесу інституціалізації; імплементація нормативно-правових актів Європейського Союзу до законодавчої бази у галузі фінансів; перебудова системи регулювання та нагляду; впровадження єдиних стандартів звітності; забезпечення прозорості діяльності учасників фінансового сектора.

Запорукою ефективного функціонування фінансового сектора виступає оптимальний вибір моделі; дієвість фінансових регуляторів та фінансово-кредитного механізму; функціональність нормативно-правового забезпечення фінансової діяльності.

Список використаних джерел

1. Коваленко Ю. М. Фінансова система і фінансовий сектор : організаційно-інституційний підхід [Текст] / Ю. М. Коваленко // Фінанси України. – 2011. – № 4. – С. 75-87.
2. Федосов В. Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрями [Текст] : моногр. / В. Федосов, В. Опарін, С. Львовичкін ; за наук. ред. В. Федосова. – К. : КНЕУ, 2002. – С. 62.
3. Класифікація інституційних секторів економіки (KICE) [Електронний ресурс] : Наказ Державної служби статистики України від 03.12.2014. – № 378. Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/klasf/st_kls/op_kise_2016.htm.
4. Школьник І. О. Фінансовий сектор України: теоретичний аналіз економічної дефініції [Текст] / І. О. Школьник, А. Ю. Семенов // Вісник Української академії банківської справи. – 2013. – № 1(34). – С. 31-36.
5. Міщенко С. В. Особливості розвитку фінансового сектору в умовах нового геофінансового механізму / С. В. Міщенко // Соціальна економіка. – 2013. – № 4. – С. 121-130.
6. Дяченко Ю. Ю. Реструктуризація фінансового сектору в Україні [Текст] : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.01 "Економічна теорія та історія економічної думки" / Ю. Ю. Дяченко. – К., 2010. – 19 с.
7. Комплексна Програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року [Електронний ресурс] : Постанова Правління Національного банку України від 18.06.2015. № 391. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0391500-15>.

8. Коваленко Ю. М. Інституціалізація фінансового сектору економіки [Текст] : монографія / Ю.М. Коваленко : Національний університет ДПС України. – Ірпінь, 2013. – 608 с.

9. Канцір І. А. Імперативи стабільного функціонування та розвитку фінансової системи [Текст] / І.А. Канцір // Економічний аналіз : зб. наук. праць. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2015. – Том 20. – С. 151-156.

Kantsir Iryna

Ph.D (Econ.), Associate Professor
Department of Economics and Management
Institute of Innovation Education

Kyiv National University of Construction and Architecture

Kyiv, Ukraine

E-mail: kanthir_02@ukr.net

THE NATURE, STRUCTURE AND PRECONDITIONS OF EFFECTIVE DEVELOPMENT OF THE FINANCIAL SECTOR

Abstract

Introduction. In modern conditions the financial sector is a component of the national economy, which ensures its sustainability by coordinating financial flows. Despite significant advances in the analysis of the functioning of the financial sector is still not unified approaches to interpretation of the essence of the financial sector and its importance in the theory and practice of Finance.

Methods. General scientific and special methods of scientific knowledge were used in the process of the study: abstract and logical (when disclosing the nature of the financial sector, to the generalization and formulation of conclusions); synthesis and system analysis (to substantiate the essential characteristics of the financial sector and its development strategy); systematic analysis and theoretical generalization (improvement of methodology of assessment of the level and definition of the institutional prerequisites for the development of the financial sector of the national economy); logical generalization (to substantiate approaches and proposals for improving the functioning of the financial sector).

Results. The results of the study systematized the dominant direction of the study of the essence of the definition of "financial sector". The ways and directions of perspective development of implementation measures macroprudential nature in the financial sector of the national economy.

Discussion. Perspectives are seen in the formation of strategy of development of financial sector and implementation of measures of regulatory impact, with a view to ensuring sustainable development.

Keywords: financial sector, economy, finance corporation, financial system, financial intermediaries.

References

1. Kovalenko, Ju. M. (2011). Finansova systema i finansovyj sektor: organizacijno-institucijnyj pidhid [Financial system and financial sector : institutional approach]. *Finance of Ukraine*, 4, 75-87.
2. Fedosov, V., Oparin, V., & L'ovochkin, S. (2002). *Finansova restrukturyzacija v Ukraїni: problemy i naprjamy* [Financial restructuring in Ukraine: problems and directions]. Kiev, Ukraine: Science.
3. Classification of institutional sectors of the economy (CISE). (2014). The decree of State statistics service of Ukraine; declared 03.12.2014. № 378. Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/klasf/st_kls/op_kise_2016.htm.
4. Shkol'nyk, I. O., & Semenog A. Ju. (2013). Finansovyj setor Ukraїny: teoretychnyj analiz ekonomichnoi' definicii' [The financial sector of Ukraine: theoretical analysis of economic definitions]. *Bulletin of the Ukrainian Academy of banking*, 1(34), 31-36.
5. Mishhenko, S. V. (2013). *Osoblyvosti rozvytku finansovogo sektoru v umovah novogo geofinansovogo mehanizmu* [Features of financial sector development in the conditions of a new mechanism geofencing]. *Social economy*, 4, 121-130.
6. Djachenko, Ju. Ju. (2010) *Restrukturyzacija finansovogo sektoru v Ukraїni* [Financial sector restructuring in Ukraine] (Unpublished doctoral dissertation). Kiev, Ukraine.
7. A comprehensive Program of development of the financial sector of Ukraine till 2020. (2015). Resolution of

Board of National Bank of Ukraine; declared 18.06.2015. № 391. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0391500-15>.

8. Kovalenko, Ju. M. (2013). *Instytucjonalizacja finansowego sektoru ekonomiky* [Institutionalization of the financial sector of the economy]. Irpin', Ukraine: Science.

9. Kantsir, I. A. (2013). *Imperatyvy stabil'nogo funkcionuvannja ta rozvytku finansovoi' systemy* [Imperatives of stable functioning and development of the financial system]. *Economic analysis*, 20, 151-156.

